

Voorwoord

Vanuit de hervorming en vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg (artikel 107) kregen de netwerken Geestelijke Gezondheidszorg vanuit de verschillende zorgregio's in 2013 de uitnodiging tot het uitbouwen van de psychosociale revalidatiecentra. In dit nummer trachten we de lezer wat wegwijs te maken binnen dit zorglandschap.

We vonden verschillende mensen bereid om hun werking wat toe te lichten.

Hilde Vens, directeur van Talenten Ontwikkelen tot Vaardigheden vzw binnen het GGZ-netwerk PRIT schetst de werking vanuit hun doelgroep. Ze concretiseert het aanbod en illustreert dit aan de hand van enkele getuigenissen.

Lies Brackeveld is verantwoordelijke van het ontmoetings- en activeringscentrum Den Omgang en is begeleider van het arbeidszorgcentrum Den Tatsevoet te Izegem. Ze stelt de werking voor van het arbeidszorgcentrum Den Tatsevoet.

Hannelore Vervaeke, therapeutisch coördinator Inghelburch Brugge, schreef samen met enkele collega's over dit revalidatiecentrum. Inghelburch kan gezien worden als pionier van de psychische revalidatie binnen Vlaanderen. In hun artikel stellen ze hun visie en aanbod voor en duiden ze enkele verschilpunten met andere centra voor psychosociale revalidatie.

Veel leesplezier,

De redactie

Redactieleden

Olivier Peene | PZ H. Familie Kortrijk | olivier.peene@pzhfamilie.be
Mia Ramboer | CGG Mandel en Leie Izegem | mia.ramboer@cggml.be | 056 23 00 21
Johan Vancoillie | Kliniek Sint-Jozef Pittem | johan.vancoillie@sjp.be | 051 46 70 41
Filip Vanneste | CGG Mandel en Leie Izegem | filip.vanneste@cggml.be | 056 23 00 21
Bregwin Vantieghem | PZ H. Hart Ieper | mta@ggz-ieperdiksmuide.be | 057 23 91 85 | 0471/34 07 96
Jozef Verbrugghe | jozef.verbrugghe@telenet.be

Vormgeving en administratie:
Jacqueline Delodder | jacqueline.delodder@sjp.be
Mia Ramboer | mia.ramboer@cggml.be

Herstelgericht werken in TOV vzw : een verhaal van hoop, geloof en talenten...

Hilde Vens, directeur TOV, Talenten Ontwikkelen tot Vaardigheden
Psychosociaal Revalidatiecentrum Rumbeke (Roeselare)

TOV vzw, lid van het
Geestelijk
Gezondheidsnetwerk PRIT.

Het RIZIV gaf de netwerken GGZ in 2013 de kans in te tekenen op een oproep tot oprichting van één **psychosociaal revalidatiecentrum** per netwerkregio.

Het GGZ-netwerk **PRIT** voor de regio Midden West-Vlaanderen, concreet de 17 gemeenten van de arrondissementen Roeselare en Tielt met de kernsteden **Pittem**, **Roeselare**, **Izegem** en **Tielt**, tekende daarop in. (PRIT staat ook voor **P**sychiatrische zorg, **R**ec conversie, **I**ntegrale zorg, **T**huismilieu.)

Uit enkele stakeholderbevestigingen bleek immers de nood aan dergelijk project. Een dossier werd opgemaakt, goedgekeurd en begin mei 2015 zag een nieuwe en autonome vzw het licht in de Kloosterstraat 3 te Rumbeke. De locatie is vlot bereikbaar met de wagen, fiets en openbaar vervoer.

PRIT staat in voor de realisatie van 5 functies (*). **vzw TOV** staat voor **Talenten Ontwikkelen tot Vaardigheden** en vormt daarbinnen een **belangrijke nieuwe schakel in functie 3** namelijk:

‘Rehabilitatieteams die werken rond herstel en sociale inclusie’.

Het psychosociaal revalidatiecentrum werkt complementair aan initiatieven die sociaal isolement doorbreken, een zinvolle dag-invulling realiseren en psycho-educatieve of arbeidsgerichte activiteiten aanbieden aan mensen met een psychische kwetsbaarheid. TOV valt onder een specifieke R.I.Z.I.V.-overeenkomst (type 7.72), die de concrete werking, doelgroep, rapportage, doelstellingen, het personeelsequipe en de vergoeding vastlegt. Men betaalt voor het revalidatieprogramma 1.73 euro per dag. Wie een verhoogde tegemoetkoming heeft, betaalt momenteel geen bijdrage voor een revalidatietraject. Het aanbod arbeidscoaching is sowieso gratis.

Doelgroep, doel en situering binnen West-Vlaanderen

Tot de **doelgroep** voor dit centrum rekenen we mensen waarvan de psychiatrische diagnose voorkomt op een uitgebreide, door het RIZIV opgestelde lijst én die ofwel bepaalde vaardigheden verloren hebben ofwel over beperkte vaardigheden beschikken. Ze moeten ouder zijn dan 16 jaar, jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd en baat hebben bij een multidisciplinaire aanpak.

Het voornaamste punt is echter dat deze mensen er zelf aan toe zijn om te groeien naar een duurzame verandering in hun leven. **TOV werkt daarom praktijkgericht op meerdere levensdomeinen** en heeft als **doel** om de deelnemers aan haar programma sterker te maken op 3 grote vlakken:

- **persoonlijke autonomie:** zo zelfstandig en gelukkig mogelijk kunnen functioneren als individu in de directe omgeving en bredere samenleving, contacten kunnen uitbouwen, etc.
- **woonautonomie:** leren omgaan met alle aspecten die het zelfstandig wonen met zich meebrengt zoals het huishouden runnen, administratieve verplichtingen nakomen, een budget kunnen hanteren, instaan voor eigen veiligheid en gezondheid en die van anderen, etc.
- **professionele autonomie:** zich kunnen oriënteren naar een gepaste opleiding of werkvorm waardoor men een actievere daginvulling krijgt en meer aan het maatschappelijk leven kan deelnemen.

Met de start van TOV op 4 mei heeft **West-Vlaanderen 4 centra**. TOV heeft dezelfde doelstellingen als Inghelburch in Brugge, De MaRe in Kortrijk en Hedera in Ieper. Er is dus momenteel een revalidatie-aanbod binnen elke GGZ regio.

Concreet aanbod: revalidatieprogramma en aanbod arbeidscoach GGZ.

TOV werkt samen met mensen met een psychische kwetsbaarheid **aan re-integratie en herstel**. We helpen hen hoopvol te kijken naar hun toekomst en te geloven in eigen kracht, groeikansen en talenten. We trachten hen beter te leren omgaan met hun beperkingen alsook vaardigheden

te (her)ontdekken en ontwikkelen. Daarenboven leren we hen erop te vertrouwen dat je met steun van je omgeving en professionelen, een leven kan uitbouwen dat betekenisvol is én voldoening geeft.

Wie intekent op een zelf samengesteld **revalidatieprogramma** gaat een engagement aan om minstens 6 dagdelen (een dagdeel = 3u) aan eigen doelen te werken binnen de thematische atelierwerkingen en dit gedurende meerdere maanden. De maximale revalidatieduur waarop men recht heeft, hangt af van de diagnose.

In TOV bieden we elke deelnemer individuele psychotherapie aan, maar richten we ons ook naar de context (het gezin, de leefomgeving). Een begeleider coacht bovendien elke deelnemer persoonlijk in de doelen die hij/zij zich stelt en legt de link vanuit de praktijkgerichte groepservaringen binnen de ateliers en gesprekstherapie met de eigen thuissituatie.

Via deze thematische atelierwerkingen kan men specifieke vaardigheden ontwikkelen of verbeteren, bijvoorbeeld vaardigheden om eigen woning te onderhouden, klussen in en rond het huis aan te kunnen, gezonde en betaalbare maaltijden klaar te maken, zich beter te kunnen uitdrukken, zich assertiever en weerbaarder op te stellen, copingvaardigheden te ontwikkelen, vlotter in de samenleving te bewegen en zich te integreren, vrije tijdsinvulling binnen- en buitenshuis te diversifiëren,

sociale contacten te verruimen, zich beter in eigen vel te voelen door meer te bewegen, te groeien in vaardigheden om werk te vinden, beter zicht te krijgen op opleidings- en tewerkstellingskansen, via vrijwilligerswerk een zinvolle dagbesteding uit te bouwen, etc.

TOV is een kleinschalig initiatief binnen een oud kloostergebouw met mooie binnentuin. Naast een administratief medewerker en meewerkend directeur, coacht een ervaren psychiater twee psychologen, een ergotherapeut, een maatschappelijk werker, een bewegingstherapeut, een psychiatrisch verpleegkundige en een arbeidscoach in het herstelgericht werken. De **arbeidscoach GGZ ondersteunt** kandidaten die op de meeste levensdomeinen al een stuk stabiliteit vonden, maar vanuit hun psychische kwetsbaarheid specifieke hulp willen in het vinden van werk. Zij begeleidt hen met oog voor allerlei aspecten van psychosociale zorg, **in een traject naar duurzaam werk en voorziet ook begeleiding op de werkvloer zelf**. Maximale begeleidingsduur is hier 2 jaar.

Iedereen in TOV werkt nauw samen met de deelnemer, diens context, de verwijzer en andere belangrijke ondersteunende functies binnen zorg, welzijn, onderwijs, werk, sociale economie, etc.

Enkele getuigenissen:

"Hierbij wil ik jullie laten weten hoe ik de ondersteuning van mijn partner door de TOV arbeidscoach heb ervaren en wat dit voor mij betekende als echtgenote. Vroeger was het zowel voor mij als voor mijn partner zeer zwaar, maar de stap naar TOV bleek succesvol om ons gezin vooruit te helpen. Mijn echtgenoot heeft gezondheidsproblemen en daarom ging ik uit bezorgdheid de eerste paar gesprekken mee naar de arbeidscoach. Na enkele keren bleek dit niet meer nodig. Hij kreeg genoeg steun van TOV. Dit deed mij deugd en ik voelde me verlost. Jullie steun heeft ervoor gezorgd dat mijn man werk vond aangepast aan zijn gezondheidstoestand. Vroeger was ik zowel hulpverlener voor mijn man als echtgenote. Hij steunde erg op mij. Dankzij TOV ben ik nu enkel terug echtgenote en zijn jullie de hulpverleners. Hij heeft zijn zelfvertrouwen terug gekregen en is sterker geworden. Bedankt TOV!"

"Ik werd op een aantal maanden tijd werkloos, weduwnaar en verloor diverse familieleden door sterfgevallen. Angst en depressieve gevoelens bepaalden van dan af mijn leven. Binnen de klassieke psychiatrie voelde ik mij aan mijn lot overgelaten, in de revalidatie van TOV voelde ik mij begrepen en omringd. Ik leerde zowel praktische als emotionele vaardigheden om me als alleenstaande te beredderen. Ik ontdekte nieuwe interesses, hobby's en mensen. Ik kan mijn huishouden nu

beter regelen, doe vrijwilligerswerk in het dierenasiel en ga wekelijks aan mijn conditie werken via aqua-gym. Kortom: ik werd in TOV klaargestoomd om terug zin te vinden in het leven en actief te kunnen functioneren in de m a a t s c h a p p i j . Na mijn revalidatietraject, kon ik rekenen op de steun van de arbeidscoach. Ondertussen kan ik opnieuw 'arbeidsvreugde' ervaren als deeltijds magazijnier-chauffeur in de Kringwinkel."

Tot slot

Wie in TOV een kans ziet om te werken aan een zelfstandiger en gelukkiger leven of meer informatie wil, kan zelf of via een verwijzer (behandelend arts, maatschappelijk werker, ...) contact opnemen met hilde.vens@tov-vzw.be. Neem ook eens een kijkje op www.tov-vzw.be.

(*) De andere functies zijn:
Functie 1: GGZ-promotie, preventie, vroegdetectie en vroeginterventie.

Functie 2: Mobiele behandelingssteams voor acute en chronische problematiek.

Functie 4: Intensieve gespecialiseerde residentiële GGZ-units.

Functie 5: Specifieke woonvormen en verblijfsformules.

Arbeidszorgcentrum Den Tatsevoet

Lies Brackevelt, begeleidster Arbeidszorgcentrum Den Tatsevoet,
vzw SaMENSspel Izegem

Het arbeidszorgcentrum Den Tatsevoet valt onder een overkoepelende organisatie, vzw SaMENSspel uit Izegem. Deze vzw beoogt de deelname aan de samenleving en de levenskwaliteit voor personen met langdurige psychische en psychiatrische kwetsbaarheden te verbeteren op vlak van woonst, werk, gezondheid, vrije tijd en relaties. Er zijn vier deelwerkingen: Beschut Wonen, Den Omgang, Den Tatsevoet en PZT Midden-West-Vlaanderen. Binnen Beschut Wonen worden mensen ondersteund op vlak van wonen. Den Omgang is het ontmoetings- en activeringscentrum en PZT biedt psychiatrische zorg in de thuissituatie.

Izegem stond bekend voor zijn schoenen- en borstelindustrie. Het arbeidszorgcentrum de Tatsevoet bevindt zich op de plaats waar vroeger een schoenenfabriek stond. 'Den Tatsevoet' is een verwijzing naar het twee-armig aambeeld dat gebruikt werd om de zolen aan de schoenen vast te spijkeren en staat symbolisch voor de twee armen die de arbeid ondersteunen. We werken weliswaar niet met schoenen, maar de hoeksteen van onze begeleiding is niet verbaal, men steekt de handen uit de mouwen.

Den Tatsevoet vertrekt vanuit

de overtuiging dat iedereen recht heeft op arbeid. We onderschrijven de empowerment-visie en spreken de mogelijkheden en sterktes van de persoon aan. We bieden een zinvolle deelname aan de samenleving, die erin kan uitmonden dat iemand eventueel opnieuw de rol van werknemer kan opnemen. Den Tatsevoet biedt een vangnet voor iedereen die wenst te werken maar geen aansluiting vindt bij de huidige arbeidsmarkt (artikel 60, beschutte werkplaats..) of voor wie een springplank nodig heeft naar een vorm van betaalde tewerkstelling. We realiseren dit door begeleiding op maat en maatschappelijk zinvolle arbeid die evenzeer beantwoordt aan klantenbehoeften als aan de kwaliteitseisen van de huidige markt.

Arbeidszorg is voor onze cliënt-medewerkers een verschillend en tijdelijk traject. Ze geven aan waarin ze willen groeien en wat ze wensen te bereiken op het vlak van arbeid. Samen met eventuele partners ondersteunen we maximaal deze wensen en we overleggen met de medewerker wat haalbaar lijkt. Deze partners bestaan uit twee groepen: enerzijds partners uit de zorgsector zoals thuisbegeleiding of OCMW. Anderzijds zijn er partners uit

arbeidssector zoals GTB of VDAB. Niet iedereen zal doorgroeien naar een reguliere job. Voor velen is arbeidszorg een zinvolle activiteit op zich, zonder het expliciete doel door te groeien naar betaalde tewerkstelling. We zien arbeidszorg op zich als een waardevolle mogelijkheid.

In Den Tatsevoet hebben we drie verschillende ateliers: het semi-industrieel atelier, de bakkerij en het voedingsatelier.

In het semi-industrieel atelier zijn er taken die eenvoudige, repetitieve handelingen vergen, zoals het tellen van een aantal voorwerpen en deze verpakken, brieven plooien en in enveloppen steken, ... Hierin vinden vooral mensen die nood hebben aan eenvoud, herhaling en structuur, hun gading.

In de bakkerij en het voedingsatelier bieden we een gestructureerde omgeving waarbij medewerkers op een veilige manier de kneepjes van het bakkers- en keuken vak leren kennen. We maken zowel brood en gebak als belegde broodjes en warme maaltijden. Dit is een vrij kleinschalig project. Afnemers zijn in hoofdzaak eigen personeel en arbeidszorgmedewerkers.

Binnen deze ateliers bieden wij op weekbasis een arbeidszorgplaats aan ongeveer 25 personen. We werken niet-categoriaal, we denken niet in termen van welbepaalde diagnostische categorieën. Iedereen is welkom die nood heeft aan een ondersteuning op vlak van werk. Er mag wel geen sprake zijn van een acute problematiek.

De deelnemers ontvangen een onkostenvergoeding van €1 per gewerkt uur. De duur van onze trajecten is individueel bepaald.

Wenst u contact met ons op te nemen? Dat kan via dentatsevoet@samenspel.be of op 051/31.18.02.

Inghelburch: psychische revalidatie met een lange traditie

Hannelore Vervaeke, therapeutisch coördinator, e.a., PTC Rustenburg Brugge

Inghelburch geldt als een pionier in de psychische revalidatie in Vlaanderen. Het centrum werd opgericht in 1988 en nadert stilaan het 30-jarig bestaan. Het ontstond als een alternatief voor dagbehandeling in psychiatrische ziekenhuizen.

Centraal gelegen in de binnenstad van Brugge - een groot pand dat ooit als stadspaleis en nationale bank dienst deed - straalt het toch kleinschaligheid en anonimiteit uit.

In de beginjaren werd een eigen weg gezocht tussen het aanbod van de andere organisaties in de geestelijke gezondheidszorg. Het verschil met dagbehandeling in een psychiatrisch ziekenhuis of met een dagactiviteitencentrum voor mensen met psychiatrische problemen was niet altijd eenvoudig te formuleren.

Doorheen de jaren vonden we onze eigenheid en een eigen profiel: de mensen, die naar Inghelburch komen, willen werken aan 'persoonlijk' en 'sociaal' herstel in een context, die het gewone leven zoveel mogelijk benadert.

'Persoonlijk herstel' gaat over vragen zoals: 'wie ben ik voor de anderen?' (en dus ook: 'Wie ben ik voor mezelf?'

'Wat kan het leven voor mij (nog) inhouden?', enz. Na een opname kom je niet thuis alsof je op vakantie bent geweest. Het beeld over wie je was/bent en hoe de omgeving naar je kijkt, de toekomstverwachtingen enz. zijn grondig gewijzigd/afgebrokkeld. Doorheen de dagbehandeling in Inghelburch willen we werken aan het herstel van een positieve identiteit.

'Sociaal herstel' betreft het terug opnemen van maatschappelijke en/of sociale rollen.

Onze opdracht onderscheidt zich dus van de opdracht in een psychiatrisch ziekenhuis, waar de nadruk meer ligt op zorg en het acute karakter van de psychische problematiek. Mensen die starten in Inghelburch zijn echter de crisis voorbij, waardoor ruimte ontstaat voor 'verwerking'. Het gaat om het werken in het hier-en-nu zodat mensen terug enige stabiliteit ervaren.

Ook dagactiviteitencentra zetten in op 'persoonlijk' en 'sociaal herstel', maar de activiteiten zijn er eerder ondersteunend om mensen kwaliteit van leven te geven. In Inghelburch betreft het een traject dat mikt op groei en verandering en tevens in de tijd is afgebakend. Meestal proberen we na een jaar af te ronden.

We verwachten dat 'revalidanten' - zo noemen we de mensen die op dagbehandeling komen - nog ruimte en goesting voor ontwikkeling hebben. Op het einde proberen we vervolgtrajecten te installeren, zowel inzake zorg, werk en eventueel andere ondersteuning. Revalidatie in Inghelburch volgen, is echt wel intensief: we verwachten dat mensen 4 dagen/week aanwezig zijn en kiezen daar heel bewust voor. Integratie in de maatschappij, je eigen plek vinden, het onderhouden van zinvolle contacten, ... vereist immers een volgehouden engagement.

Revalidanten die starten in Inghelburch nemen deel aan een basisprogramma, waarbij het hoofddaccent ligt op de ergotherapeutische ateliers. Iedere revalidant kan twee ateliers kiezen die hem of haar het meeste boeien. De ateliers zijn ofwel gericht op arbeidssituaties (houtbewerking, keuken, informatica) of op eerder creatief werk (keramiek, schilderen, druktechnieken, decoratie, informatica). De ateliers zijn uitdagend - zoals trouwens het ganse traject - omdat we geloven dat dit mensen in hun ontwikkeling prikkelt.

Dit programma wordt aangevuld met individuele activiteiten/gesprekken bij de ergotherapeut, de psychomoto-

risch therapeut, de psychotherapeut, de psychiater en de maatschappelijk werker. De groepswerking staat centraal. De groep fungeert als een veilig kader, waarbinnen revalidanten kunnen experimenteren en evolueren.

Ons hoofddoel is om mensen opnieuw een waardevolle plek in de samenleving te laten verwerven. Het hebben van werk, of het nu regulier werk, arbeidszorg, werk in maatwerkbedrijven, of vrijwilligerswerk betreft, is een belangrijke hefboom voor integratie in de samenleving én het verstevigen van de identiteit. Daarom besteden we naast de hierboven aangehaalde therapeutische activiteiten ook veel aandacht aan een degelijke werkvoorbereiding. Let wel, werk is geen doel, maar een middel om op een voldoende, betekenisvolle wijze een leven in de samenleving te leiden. Mensen kunnen ook zonder werk een zinvolle plaats in het maatschappelijk weefsel verwerven en ook dat is prima!

Gezien onze expertise in het begeleiden van mensen met psychische problemen naar arbeid, hebben we ook 'arbeidscoaches geestelijke gezondheidszorg' in dienst. Zij werken voor mensen die psychisch kwetsbaar zijn en doen dit in nauw overleg met actoren in de directe werkomgeving: VDAB, GTB, Jobcentrum, maatwerkbedrijven, ... Deze coaches hebben antennepunten in Brugge, Oostende en Veurne.

De verschillen tussen Inghelburch en de andere centra voor psychosociale revalidatie liggen vooral in de schaalgrootte en de historiek.

Inghelburch is ongeveer vier keer zo groot als de andere centra. Dit betekent meer ruimte, meer kunnen investeren in ateliers, meer specifieke expertise kunnen ontwikkelen.

Inghelburch bestaat ook al bijna 30 jaar. Er is dus heel wat gedacht en herdacht, georganiseerd en hergeorganiseerd. De uitdaging blijft echter om telkens opnieuw kritisch onze werking onder de loep te nemen en te durven "verfrissen".

Verder is Inghelburch niet opgestart in de 'netwerken artikel 107' (wat wel geldt voor de andere centra), maar functioneert het als een autonoom werkend centrum.

We zijn ervan overtuigd dat ook dagbehandeling thuis hoort in de maatschappij. Bijgevolg is het een pluspunt dat de andere centra konden opstarten. Hopelijk krijgen ook zij de mogelijkheid om te groeien, om de vermaatschappijking van zorg verder mee vorm te geven.